

Yirmi Soruda Avrupa Birliği'nin Geleceği*

Avrupa Birliği'nin geleceğine ilişkin tartışmalar, Birliğin kurucu üyesi durumundaki iki ülkede (Fransa ve Hollanda) halkın büyük umutlarla hazırlanan AB Anayasasını reddetmesi ile alevlendi. Anayasanın yürürlüğe girmesi için 25 üyenin tümünde birden onaylanması gerekiyor. Fransa ve Hollanda'dan gelen ret cevapları, onay süreci ile ilgili soru işaretlerine neden olurken geçtiğimiz hafta Birliğin 2007-2013 bütçesine ilişkin görüşmelerde yaşanan tikanlıklar, Birliğin geleceğine ilişkin endişeleri daha da yoğunlaştırdı.

The Economist Intelligence Unit'in Haziran 2005 tarihinde yayınlanan araştırmasında, özellikle Fransa ve Hollanda'nın Birlik anayasasını reddetmesinin ardından bu ülkelerde halkın anayasayı reddetme nedenleri üzerinde duruluyor ve hayır oylarının genişleme başta olmak üzere euro alanı, Birlik bütçesi, ABD ile ilişkiler gibi konularda yaşanması muhtemel senaryolar tartışılıyor. İki üye ülkede anayasanın reddedilmesinin belirleyici nedenlerinden biri olarak son genişlemenin AB vatandaşları üzerinde yarattığı olumsuz etki ve özellikle Türkiye'nin üyeliği ihtimalinin verdiği rahatsızlık gösterildiğinden bundan sonra genişleme sürecinin bir süre duraklaması bekleniyor.

Bir yandan da Birliğin lideri konumundaki ülkelerin liderlerinin halklarının gözünde prestij kaybına uğramış olması nedeniyle bu ülkelerin, dolayısıyla Birliğin yeni yöneticileri olabilecek isimler de raporda tartışılan konular arasında.

* The Economist Intelligence Unit'in Haziran 2005 tarihinde yayınlanan raporundan Nil Karaca ve F.Selda Bozkurt tarafından özet çevirisi yapılmıştır.

Yirmi Soruda Avrupa Birliği'nin Geleceği

1. Fransa ve Hollanda Halkı Anayasayı Neden Reddetti?
2. Anayasanın Sonu Geldi mi?
3. Anayasanın Bazı Maddeleri Kurtarılabılır mi?
4. Nice anlaşmasının Esaslarına Göre 25 ya da 27 Üyeli AB Etkili Bir Şekilde Görevini Sürdürebilir mi?
5. Avrupa'nın Federal Projesinin Sonu mu Geliyor?
6. İngiltere'nin Başkanlığı AB'yi Mevcut Krizden Çıkarabilir mi?
7. Anayasanın Reddinin Euro Alanı Üzerindeki Etkileri Neler Olacak?
8. 2007-2013 Bütçesi Nasıl Etkilenecek?
9. AB'nin Yeni Üyeleri Nasıl Etkilenecek?
10. Genişleme I: Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ye Katılımını Ertelenecek mi?
11. Genişleme II: Hırvatistan, Batı Balkanlar, Türkiye ve Bağımsız Devletler Topluluğu Ne Olacak?
12. Fransız-Alman Ekseni'nin Sonu mu Geldi?
13. Avrupa'nın Ekonomik Zayıflığı ve Bu Zayıflığın Siyasi Etkileri Hangi Boyutta?
14. Zafer Kimin Olacak? Anglo-Saxon Liberalizm mi, Avrupa Sosyal Modeli mi?
15. Ulus Devlet Tekrar mı Canlanıyor?
16. Avrupa Hala Etkili mi?
17. ABD-Avrupa İlişkilerinde Neler Olacak?
18. Avrupa'nın Yeni Lideri Kim Olacak?
19. Anayasanın Reddi, AB'nin Meşruiyet Açığı Üzerinde Nasıl Bir Etki Yapacak?
20. AB'nin Yeni Rotası Ne Olacak?

1. Fransa ve Hollanda Halkı Anayasayı Neden Reddetti?

Fransa ve Hollanda'da halk, AB anayasasına değil AB yönetimine karşı çıktığı için "hayır" oyu kullandı. Bu ülkelerde hayır kampanyasını yürütenler, zengin ve fakir, hükümet ve halk arasındaki farklarla bu iki ülkenin AB içindeki bazı ortakları arasındaki farklılıkları öne çıkararak anayasanın reddedilmesinde önemli rol oynadı.

Fransa'da seçmenlerin anayasayı reddetmelerinin en önemli nedeni özellikle yüzde 10'ları bulan işsizlikten dolayı hükümete duyulan kızgınlıktı. Hollanda'da ise ülkenin AB bütçesine kişi başına en fazla net katkı sağlayan ülke olmasından duyulan rahatsızlık, seçmenleri hayır oyu kullanmaya teşvik etti.

Her iki ülkede de doğu Avrupa'dan gelecek ucuz iş gücü akımı ve o bölgeye yönelik yatırım akımına ilişkin endişeler, AB genişlemesine olumsuz bakılmasına neden oluyordu. Ancak, Fransa'nın AB ile ilgili en büyük endişesi, AB'nin Fransız değerlerini yarmaktan çok "neo-liberal Anglo-Saxon" reformları benimsiyor olmasıydı. Hayır oylarının diğer bir nedeni ise AB'nin genişleme planlarını, özellikle Türkiye'nin AB'ye katılımını protesto etmekte.

2. Anayasanın Sonu Geldi mi?

Hiçbir ülke kabul etmek istemese de anayasa tarihe gömüldü. Anayasanın uygulanması için 25 üye devletin tamamının onayı gerekiyor. Ancak, AB liderleri, Ekim 2006'ya kadar üye devletlerin beşte dördü anayasayı onaylar, bir veya ikisi onaylamazsa Avrupa Konseyinin buna çözüm bulmak için biraraya gelmesi yönünde anlaşılabilir.

Fransa ve Hollanda halklarının anayasayı reddetmesinin ardından AB'nin önündeki seçenekler sınırlı. AB, Fransız Cumhurbaşkanı Jacques Chirac ve Alman Başbakanı Gerhard Schröder'in istediği gibi, anayasanın kaderini iki ülkenin belirleyemeyeceği düşüncesiyle onay sürecine devam edebilir. Ancak, yürürlüğe girmeyecek bir anlaşma için onay sürecinin devam etmesi, zaman, para ve siyasi sermaye kampanyalarının boşa harcanması demektir. Anayasayı reddetmenin siyasi bedeli ortadan kalktığı için sürecin devam etmesi, Çek Cumhuriyeti ve Danimarka gibi ülkelerin hayır oyu kullanma riskini artıracaktır.

Fransa ve Hollanda'nın anayasayı nasıl onaylayacağı merak ediliyor. Danimarka ve İrlanda'nın sırasıyla Maastrich ve Nice anlaşmalarını ikinci kez onaylamaları için özel güvenceler verildi. Temelde kurumsal kuralları içeren anayasal anlaşmada bu tür özel güvenceler vermek çok zor. Anlaşmayı Fransa'nın istekleri doğrultusunda değiştirmek de mantıklı değil. AB sosyal modelindeki herhangi bir değişiklik, İngiltere ve diğerleri tarafından hoş karşılanmayacaktır.

Bu durumda AB'nin onay sürecini askıya almaktan başka seçenek kalmıyor. Anlaşmanın iptal edilmesi düşüncesine karşı çıkılmasına rağmen Fransa'da onay sürecinin yarattığı zorluklarla baş etmek çok zor görünüyor. Onay sürecinin devam etmesi AB'nin gelecekteki yönüne ilişkin çekişmelerin sürdürülmesi anlamına gelecek.

3. Anayasanın Bazı Maddeleri Kurtarılabilir mi?

Evet, ama zor olabilir. Anayasanın bazı maddelerini yürürlüğe koyma girişimi iki soruna yol açabilir: İlk olarak, üye devletler bu konuda anlaşmaya varmak zorunda. Anayasanın bazı maddelerini uygulama girişimi, bazı ülkeleri sevindirirken bazılarını hayal kırıklığına uğratacağından Avrupa Konseyinde üye devletlerin onay için gerekli genel desteğini alamayacak.

İkinci olarak, anayasada önerilen değişikliklerin birçoğu, mevcut anlaşmalarda resmi değişiklikler gerektirdiği için, AB'nin tüm üyeleri tarafından onaylanmadan ve bazı ülkelerde ise referanduma gidilmeden kabul edilemez.

Anayasanın bazı maddeleri resmi anlaşma değişikliklerini gerektirmiyor. Ancak, bunlardan da daha az tartışmalı olanlar benimsenmeli. Örneğin, Avrupa Birliği "Dış İşleri Bakanı" ve Konsey sekreterliğinin ve Komisyonun ilgili bölümlerini birleştirerek Destek Bakanlığı (Avrupalı ifadeyle "Dış Faaliyet Hizmeti") oluşturulmasını içeren öneriler bulunuyor. Üye devletler, Konsey toplantılarını açmak ve ulusal parlamentoları erken bir aşamada yasama sürecine dahil etmek gibi şeffaflığı artıracak tedbirler alabilir.

4. Nice Anlaşmasının Esaslarına Göre 25 ya da 27 Üyeli AB Etkili Bir Şekilde Görevini Yapabilir mi?

Kısa vadede evet, ancak uzun vadede bu mümkün olmayabilir. Anayasal anlaşmanın temel itici gücü belki de AB'nin 25 ya da daha fazla üyesiyle mevcut kurallar altında görev yapamayacağı görüşüydü. Bunun için de Brüksel merkezli bir başkanlık yaratılması bir çözüm olarak düşünüldü.

Anayasanın öngördüğü kurumsal yenilikleri gerçekleştirilememek bir dezavantajdır. Kurumsal yenilikler kabul edilseydi, AB daha iyi çalışabilirdi. En büyük genişlemenin gerçekleşmesinden bu yana, son 13 aydır 25 üyeli AB'nin mevcut anlaşmalar ve kurumlar altında görevini yapabildiği açıkça görülüyor. Yine de yeni politikalar benimsemek hala mümkün.

5. Avrupa'nın Federal Projesinin Sonu mu Geliyor?

Fransa ve Hollanda halklarının anayasayı reddetmesi, önümüzdeki birkaç yıl için AB'nin "derinleşme" sürecini durduruyor. Sekiz yıl önce Amsterdam anlaşmasının tamamlanmasından bu yana "birliğin yakınlaşması" süreci yavaşlıyor.

Daha derin entegrasyonun şimdilik gündem dışında olması AB'nin sonunun geldiği anlamına gelmez. AB, sürekli ilerleme kaydetmeden hayatta kalacak kadar sağlam bir yapı. Anayasanın reddedilmesi AB'nin mevcut kurumlarını ne değiştirir ne de geçersiz kılar.

Federal Avrupa taraftarı güçler, Birlik içinde etkilerini sürdürüyor ve Roma anlaşmasının "birliğin daha da yakınlaşması" hedefine doğru ilerleme ümidinden vazgeçmiyorlar. Gelecek birkaç yıl için yeni bir yaklaşım tasarlamak ve mevcut anlaşmalardan tam anlamıyla yararlanmak zorunda kalacaklar. Ancak buna rağmen federal yapı unsuru, AB'nin ayrılmaz bir parçası olarak kalıyor. AB kanunlarının, ulusal kanunlar üzerinde üstünlüğü ve Avrupa Adalet Mahkemesinin AB kanununu yorumlayan bağlayıcı hükümler yapma yetkisi ile ulusal mahkemeler üzerinde belirli alanlarda üstünlüğü genel

kabul görmüş bir konu. 1986 Tek Avrupa Senedinden bu yana çoğunluk oylaması, tek pazara ilişkin yasama kategorilerinde uygulanıyor.

6. İngiltere'nin Başkanlığı AB'yi Mevcut Krizden Çıkarabilir mi?

İngiltere'nin altı aylık başkanlık döneminde AB'yi "kurtarma" ihtimali, Blair'ın yaklaşımını Avrupa politikasına ve Avrupalı ortaklarına yöneltip yöneltmeyeceğine bağlı. AB liderliği, ulusal bağlamdaki liderlikten oldukça farklı. Ulusal ayrıcalıklar ve kimlikler, çok hassas konular. Kendi çıkarlarını gündeme çok az yansıtan küçük ülkeler, başkanlık görevinde büyük ülkelere oranla daha başarılı oluyor.

İngiltere politikalarının başarılı olması için üslup ve esaslarla ilgili değişiklikler yapılmalı. Blair ve Maliye Bakanı Gordon Brown'ın AB'li ortaklarına karşı kullandıkları tehdit edici üslupları mevcut koşullarda uygun olmayacak. Örneğin istihdam piyasası reformunda işe alma ve işten çıkarma durumlarında esnekliğin yeni iş sahaları yaratacağı konusundaki iddialarını nazik bir şekilde ifade etmeliler.

2007-2013 bütçesi ile ilgili tartışmaların gündemin merkezinde olduğu dönemde İngiltere'nin 1980'lerde kendisine sağlanan vergi iadesi konusunda fedakarlıktan kaçınması, ülkenin ortak çıkarlara uygun davranma konusunda imajını zedeleyecektir. İngiltere aynı büyüklükteki diğer ülkelere oranla ortak tarım politikalarından daha az yararlandığı için Blair, vergi indirimini gerekli buluyor. İngiltere'ye göre, vergi iadesi sadece AB finansmanının daha kapsamlı reformunun bir parçası olarak tartışılabilir. Başarılı bir AB politikası, üye devletlerin kendi çıkarlarından çok daha kapsamlı ortak çıkarları düşünmelerini gerektirir.

Bütün bu değişiklikler yapılırsa, belirsizlik zamanında İngiltere hükümeti AB'nin gidişatını etkileyebilir. İngiltere; Orta Doğu'da barışı teşvik ederek, İran'ı nükleer silah üretimini durdurmaya ikna ederek, Kyoto protokolünü ve diğer uluslararası anlaşmaları uygulayıp teşvik ederek ve Afrika'ya açlık ve hastalıkla mücadele etmede yardım ederek AB devletleriyle iş birliği yaparsa başkanlık süreci başarılı geçebilir.

7. Anayasanın Reddinin Euro Alanı Üzerindeki Etkileri Neler Olacak?

Anayasanın reddedilmesi, tek paranın ABD doları karşısında değerini azaltarak ve İtalya veya diğer üye devletlerde eski para birimine dönüşü teşvik ederek euro alanını etkiliyor. Euro alanına katılımın geri dönülmez bir süreç olduğu düşüncesi yok olmaya başladığından üye devletler arasındaki tahvil getiri farkı artıyor.

Hollandalı ve Fransız seçmenlerin anayasayı reddetmesi, euro alanı içinde daha koordine ekonomik politika ümitlerini azalttı. Seçmenler kendi ülkelerinde para politikalarının gereğinden daha sıkı olmasını kabul etmeyebilir. Bu nedenle bundan sonra Avrupa Merkez Bankası'na (ECB) faiz oranlarını düşürmesi için daha fazla baskı yapılması kaçınılmaz olacaktır.

"Hayır" oylarının ilk etkisi, tek parayı terk edip Alman markına dönmeyi isteyen Almanya'da görülüyor. Oysa Almanya için euro alanından ayrılmanın ekonomik faydaları, siyasi maliyetleri dengeleyecek kadar yüksek değil. Öte yandan, Almanya'nın euro alanı üyeliği, doların değer kaybının yarattığı etkileri azaltıyor.

Fransa’da ise konut piyasalarında yaşanan patlamanın sonucu olarak ülkede ortaya çıkan sorunlar, Fransız frangına dönmeye ortam hazırlıyor. İtalya’da sanayiinin özelleştirilmesiyle bozulan ekonomi, ülkeyi doğu Asya ile rekabete sokuyor ve liraya geri dönüşü teşvik ediyor. Ancak, bu ülkeler ve daha küçük üye devletler için risk primleri euro alanı dışında daha yüksek olacaktır.

“Hayır” oyları, kısmen de olsa doğu Avrupa’da AB’ye yeni üye olan devletlerin rekabetle ilgili endişelerinden kaynaklandı. Fransa ve diğer bazı batı Avrupa ülkeleri, yeni üye devletleri kurumlar vergisi oranlarını yükseltmeye zorlarken bu ülkeleri euro alanına katılımlarını veto etmekle tehdit edebilir. Ancak, euro alanı üyeliği için gerekli teknik kriterler ve karar alma prosedürü, yeni üye devletlerin er geç euro alanına katılacağını gösteriyor.

8. 2007-2013 Bütçesi Tartışmaları Nasıl Sonuçlanacak?

AB bütçesine ilişkin tartışmalar üç temel unsur içeriyor: bütçenin boyutu, farklı politikalar arasında dağılımı ve üye devletler arasında net katkılar ya da gelirler bakımından etkileri. Hollandalı seçmenlerin hayır oyu kullanmalarındaki en önemli faktörün Hollanda’nın AB bütçesine kişi başına en fazla net katkı sağlayan ülke olması olarak kaydediliyor. Fransa, ortak tarım politikalarından büyük miktarda gelir sağladığından net katkısı o kadar fazla değil. Bu yüzden,Fransa’dan çıkan hayır oyları net katkı konusuna dayanmıyor. Politikacılar, Fransız halkının, AB bütçesiyle ilgili herhangi bir konuda Fransız çıkarlarının daha dikkatli savunulmasını istediği için hayır oyu kullandığını vurguluyor.

AB bütçesinin toplam harcama miktarı, gayri-safı milli hasılanın (GSMH) yüzde 1’ine yakın. Komisyon, 2007-13 bütçesinde harcama üst sınırının GSMH’nin yüzde 1.14’ü olmasını önerirken bütçeye en fazla katkısı olan ülkeler, yüzde 1’de kalmasında ısrar ediyor.

Bütçe limiti GSMH’nin yüzde 1’ine sabitlenirse harcamaların büyük kısmı ortak tarım politikalarına yapılacak ve kalan miktarın çoğu daha fakir üye devletlere yardım etmek için bölgesel fon taahhütlerine ayrılacak. Böylece, araştırma işbirliğini ya da AB’nin genişlemeye alternatif olarak düşünülen yeni komşuluk politikalarını güçlendirme gibi diğer önemli politikalar için geriye çok az miktarlar kalacak.

İngiltere hükümetinin bütçe iade hakkı konusunda bir fedakarlıkta bulunması ihtimali, zayıf da olsa bir umut olarak görülüyor. İngiltere’nin böyle bir fedakarlıkta bulunmayı kabul etmesi, sadece AB harcama politikalarında daha geniş kapsamlı reformların bir parçası olması şartıyla mümkündür. Bu çerçevede bütçeye en yüksek katkıyı yapan ülkeler için genel bir iade düşünülebilir. Komisyon böyle bir öneride bulundu, ancak İngiltere kişi başına en fazla net katkı sağlayan ülke olduğu için bu tür bir önerinin kabul edilmesi çok zor. Yine de bütün net katkı sağlayan ülkeler için adil bir değişiklik yapmak mümkün.

İngiltere bütçe ile ilgili uzlaşmaya varırsa diğer üyelerle arasındaki anlaşmazlıklar kalkacak. Ancak, İngiltere tarafında böyle bir uzlaşma hareketi imkansız gibi görünüyor.

9. Yeni Üye Devletleri Neler Bekliyor?

Euronun geleceği ile ilgili spekülasyonlar, yeni üyeleri para birliğine sokma çabalarını zayıflatıyor. Yeni üyeler, iki kurucu üyenin Birlik’ ten hoşnut olmamasından dolayı hayal kırıklığına uğruyor. Batılı üyelerin AB ile ilgili memnuniyetsizliğinin, AB uyum sürecini zorlaştırarak doğulu üyelere yayılmasından endişe ediliyor.

Bir çok lider, iki “hayır” oyunun yarattığı kargaşanın kendilerini iç çekirdeğin dışında bırakacak çok kademeli AB’ye yol açmasından kaygılanıyor. “Sosyal” Avrupa taraftarlarının, kurumlar vergisi ve iş mevzuatında uyum sağlamak için euronun idaresine ilişkin kurallar aramasıyla ilgili endişeler de bulunuyor. Bu endişeler, doğu Avrupa’daki yeni üye devletlere iki açıdan sorun yaratacak: Bu ülkeler euro alanına dahil olmak durumundalar, ancak rekabet güçlerini zedeleyecek önlemlere de karşılar.

Yeni üye devletlerin ekonomileri euro alanının en gelişmiş ekonomilerine dayanıyor. Bir çok yeni üyenin gelişimi yavaşlarken bölgedeki zayıf hükümetler ekonomik gelişmenin zayıflamasından korkuyor.

10. Genişleme I: Bulgaristan ve Romanya’nın AB’ye katılımı ertelenecek mi?

Anayasanın reddedilmesi genişleme sürecini etkilese de Bulgaristan ve Romanya’nın üyeliği büyük bir ihtimalle mümkün görünüyor. Anayasa, yeni üye devletlerin AB’ye katılımının olumsuz etkilerinden dolayı reddedildiği için gelecekteki genişleme süreçleri zor olabilir.

Bulgaristan ve Romanya’nın üyelikleri Nice anlaşmasında yer aldığından ve katılım anlaşmalarını imzaladıklarından dolayı AB’ye katılımı mümkün gibi görünüyor. AB, kurallarını uygularken daha katı tutumlar sergileyeceğinden iki ülkenin planlanan 2007 katılımı bir yıl ertelenebilir.

11. Genişleme II. Hırvatistan, Batı Balkanlar, Türkiye ve Bağımsız Devletler Topluluğu Ne Olacak?

Bu ülkelerin katılımından vazgeçilmesi beklenmemekle birlikte bir gecikme yaşanması sözkonusu olacaktır. Özellikle 2003 Selanik zirvesinde gelecek bir tarihte üyelik sözü verilen Balkan ülkeleri açısından üyeliğin gecikmesi ihtimali daha yüksek. AB, genel olarak teminat vermenin ötesinde gelecekteki genişlemelere ilişkin planlarının ayrıntıları ile ilgili açıklamalar yapmamayı tercih ediyor. Birlik, aday ülkeler üzerindeki etkisini kaybetmemek ve bu ülkelerde politik istikrarı riske atmamak için Balkanlardaki geri kalmış ülkelere bile kapılarını kapatmak istemeyecektir.

Bulgaristan ve Romanya’yı içine almaya hazırlanan Birliğin Hırvatistan’a hayır demesi kolay olmayacağı gibi Hırvatistan’ın üye olması durumunda da Makedonya, Sırbistan ve diğerlerine kapıların kapatılması mümkün olmayacaktır.

Fransa ve Hollanda halklarının Birlik Anayasasını reddetmelerinin ardından AB genişleme süreci daha fazla zaman alacak, Birlik aday ülkeleri doğrudan reddetmek yerine bu ülkeleri neticede dışarıda bırakacak eziyetli bir katılım sürecine sokacaktır.

Türkiye’nin resmi olarak hedeflenen 2015 yılında üye olması ihtimal dahilinde. Ülkenin Gümrük Birliği anlaşmasını Güney Kıbrıs dahil son üyeleri içine alacak şekilde genişletmesi durumunda üyelik müzakerelerinin Ekim 2005’te başlayacak olması hükümet ve AB taraftarları açısından itici güç olacaktır. Ancak müzakereler, üyelik garantisi olmayan ucu açık bir süreç olacaktır ve Birlik içinde Türkiye’nin tam üyeliğine karşı çıkanların ortaya attığı “imtiyazlı ortaklık” ihtimali güçlenecektir. Birlik üyesi ülkeler, Türkiye ile müzakerelere başlamak yönünde verdikleri taahhütten dönerlerse bu, AB’nin Türkiye ile ilişkilerine zarar

verecek ve Kıbrıs'ın bölünmüşlüğü sorununa yakın bir gelecekte çözüm bulunmasını engelleyecektir.

Hollanda ve Fransa'daki referandum sonuçları, Ukrayna ve diğer eski Sovyet Cumhuriyetleri için de AB üyeliği umutlarına gölge düşürdü. Şimdi bu ülkeler için Birlik üyeliği hayallerinin sona ermesi, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) arasındaki ilişkilerin tekrar gözden geçirilmesi ve reformistlerin demoralize olması gibi çeşitli sonuçlara yol açacaktır. Üyelik perspektifinin ortadan kalkması ile Avrupa'nın bölge üzerindeki etkisi azalacak ve AB-Rusya arasında bölgede etkinliğe ilişkin gerginlik en azından ertelenmiş olacaktır.

12. Fransız-Alman Ekseni'nin Sonu mu Geldi?

Almanya ve Fransa, 1950'lerden itibaren Avrupa bütünleşme çabalarının liderliğini sürdürdüler. Bu iki ülkenin birlikte adım atması, birçok nedenden dolayı AB açısından her zaman önemli olmuştur. Birliği kuran anlaşmaların dayanak noktası, Fransız-Alman mutabakatının bir ürünü idi. İki büyük kurucu ülkenin işbirliğinin yarattığı istikrar ortamı, diğer kurucu ülkeler açısından da memnuniyet verici bir durum olarak algılandı.

Ancak Avrupa bütünleşmesinin itici gücü olan Almanya-Fransa ittifakı, Schröder ve Chirac döneminde negatif bir sürece girdi. Her iki ülke de AB kurallarının uygulanması konusunda diğer ülkelerin gerisinde kaldı. İstikrar ve büyüme paktını ihlal eden bu ülkeler, araştırma ve komşularla ilişkiler gibi konularda politikanın güçlendirilmesi için bütçede yapılması gereken değişikliklere direndiler. Son dönemlerde Almanya ve Fransa'nın birlikte hareket ettiği tek konu olan Anayasanın da Fransız halkı tarafından reddedilmesi bu ülke arasındaki ilişkilere ağır bir darbe oldu.

Fransa ve Almanya'nın ortak hareket etmemesi, Birliğin bundan sonraki düzenlemelerde sıkıntı yaşamamasına neden olacaktır. Yapılacak her türlü düzenleme 25 üyenin onayını gerektiriyor. Bunun ötesinde tek para, Schengen anlaşması gibi tüm üyeleri kapsamayan AB düzenlemeleri de Fransa ve Almanya'nın dahil olmaması durumunda "Avrupa düzenlemesi" sayılamayacaktır.

Fransa'nın yeni Devlet Başkanı'nı seçeceği iki yıl sonrasına kadar bu ülkeden herhangi bir yeni girişim gelmesi beklenmiyor. Almanya'da ise Eylül ayından sonra iktidara gelmesine garanti gözüyle bakılan Angela Merkel liderliğindeki Hıristiyan Demokratlar, Almanya'nın etki gücünü dış politika üzerinde kullanmayı tercih edecektir. Hıristiyan Demokratların dış politika konusunda istediği değişikliklerden ABD ile ilişkileri güçlendirip Rusya'ya karşı daha dikkatli olunması konularında şimdiden Fransa ile görüş ayrılıkları mevcut.

Anayasanın reddedilmesi nedeniyle Chirac'ın uğradığı prestij kaybı, Almanya ve diğer ülkelerin AB liderliği için girişimde bulunmalarına neden olacaktır.

13. Avrupa'nın Ekonomik Zayıflığı ve Bu Zayıflığın Siyasi Etkileri Hangi Boyuttadır?

Euro alanı ekonomilerinin son dönemde düşük bir performans sergilediği yadsınamaz bir gerçek. AB genelindeki siyasi tatminsizliğin üretim performansının düşük, işsizliğin üst sınırlarda olması gibi ekonomik nedenlere bağlamak çok da yanlış olmaz.

Avrupa ekonomilerinin performansları farklılık göstermektedir. Başarı örneği sergileyen ülkeler ise İrlanda ve İskandinav ülkeleri gibi küçük ülkelerdir ve uyguladıkları modellerin diğer ülkeler tarafından aynen uyarlanması çok da kolay değildir. Euro alanının dörtte birini oluşturan üç büyükler (Almanya, İtalya ve Fransa) ile Hollanda ise zayıf bir ekonomik performans sergiledi. Özellikle bilgi teknolojileri ve hizmetler sektörlerinde geride kalan üç büyüklerde çıkar gruplarının değişim karşısındaki direnci, euro'nun yürürlüğe girmesi ile karşı karşıya kalınan makroekonomik sıkıntılar ve Almanya'nın yeniden birleşme maliyetleri, bu bölgedeki problemlerin daha da kötüye gitmesine neden oldu.

ABD ile euro alanı arasındaki ekonomik farklar giderek daha fazla açılmakta. Ekonomik performansın en iyi göstergesi olan kişi başına ortalama GSYİH büyümesi, 1996-2004 döneminde ABD'de yüzde 2.3'e ulaşırken aynı dönem için euro alanında yüzde 1.7'de kaldı.

Kişi başına GSYİH'yı destekleyen unsur olan işgücü verimliliği, uzun dönem potansiyel üretim ve yaşam standartlarını yükselten en önemli itici güçtür. 1995 yılına kadar euro alanında kişi başına üretim, az bir farkla da olsa ABD'nin üzerinde gerçekleşirken bu tarihten sonra ABD bu konuda öne geçmeyi başardı verimlilik artışında ve euro alanının neredeyse iki katına ulaştı.

Avrupa ekonomisi daha iyi bir performans sergilemiş olsa idi bu belki de Fransa ve Hollanda'dan gelen referandum sonuçlarını değiştirmeyecekti ancak yine de ekonomik sıkıntıların AB içinde siyasi sıkıntılarının en önemli kaynağı olduğu söylenebilir. Ekonomik performansın daha iyi olması, gelecekteki genişlemelere de daha olumlu bakılmasını sağlayacak, göç konusu bu kadar büyük bir tehdit unsuru olarak algılanmayacaktır.

14. Zafer Kimin Olacak? Anglo-Saxon Liberalizm mi, Avrupa Sosyal Modeli mi?

Genişlemiş bir AB'de ne "Anglo-Saxon Modeli" ne de "Avrupa Sosyal Modeli"nin zaferi sözkonusu olacaktır. İngiltere'nin örneğini sergilediği ve belirleyici unsurları ekonomik liberalizm, daha az düzenleme, oldukça esnek istihdam piyasaları ve ılımlı bir vergileme olan Anglo-Saxon modelinin Avrupa'nın baskın modeli olması ihtimali pek yüksek değil.

Anglo-Saxon modelini uygulamakta olan İngiltere'nin ekonomik performansına bakıldığında ülkenin hızlı büyümesinin altında yatan temel nedenin istihdam artışı olduğu görülebilir. Ancak yaratılan yeni iş imkanlarının pek çoğunun düşük ücretli işler olması ve verimlilik artışının yetersiz kalması, İngiltere'nin bu konuda ABD'nin gerisinde kalması sonucunu doğurdu. Bu da İngiltere'nin uyguladığı modelin Avrupalılar tarafından çok da rağbet görmemesine neden oluyor.

Ancak Anglo-Saxon modelin alternatifi olarak görülen Avrupa Sosyal Modelinin de başarı şansı yüksek değil. Aslında bu fikrin tam olarak ne anlama geldiği bile açık değil. Cömert bir refah devleti, risksiz istihdam koşulları ve küreselleşmenin kontrol altına alınması gibi hedefleri içeren bu fikrin her türlü reformun reddedilerek korumacılığa dönülmesi anlamında yorumlanması, Avrupa'da ekonomik sıkıntılar ve demografik krizler birbirini izleyecektir.

Avrupa için bu iki modelin dışında halen var olan modellerin de alınıp aynen uygulanması mümkün görünmüyor. Şu anda rağbet görmekte olan ve esnek işe alma/işten çıkarma uygulamaları ve yüksek sosyal refah sağlama gibi özellikleri ile bilinen Danimarka

modelinin uygulanabilmesi oldukça yüksek vergi oranları gerektirdiğinden ve sadece küçük ülkeler tarafından uygulanması mümkün olduğundan Avrupa için cazip değil.

Bu durumda AB ekonomileri için nasıl bir modelin uygulanacağı konusunda sadece tahminlere bakılabilir. İstihdam piyasası reformlarında Almanya'nın şu an uygulamakta olduğu ve esnek ücretler içeren model takip edilebilir. Bu model, sadece araştırma-geliştirme ve eğitim ile altyapı konularında değil sanayi politikası gibi alanlarda da devletin rolünü artırmaktadır. Öte yandan bu modelin uygulanması, bürokrasiyi azaltacak ve deregülasyonu beraberinde getirecektir.

15. Ulus Devlet Tekrar mı Canlanıyor?

AB bürokrasisinde ulus devletin artık eskide kaldığına dair bir inanış sözkonusu. Brüksel'e göre devlet, gericilik ve milliyetçilikle aynı kefeye konuyor. Oysa Post modern Avrupa siyasi kimliği, ulusal bağımsızlıkların terk edilerek tek bir noktada toplanması ile güç kazanıyor. Buna rağmen siyasi koşullar, Avrupa'nın yeni anayasasının uygulamaya konulması için halkların sesine kulak verilmesini gerektirdi.

Avrupa Birliği anayasasının kurucu iki ülke halkı tarafından reddi, daha ileri boyutta bütünleşmenin ve karar verme mekanizmasında ulus devletin rolünün azalmasının da reddi anlamına geliyor. Ulus devleti, sağlıklı işleyen bir mekanizma olmayabilir. Ancak yine de vatandaşların hayatında AB'nin sahip olmadığı öneme sahiptir.

Hollanda ve Fransa'da anayasayı reddeden vatandaşların birçoğu doğrudan anayasa ile ilgili olmayan nedenlerle hayır oyu kullanmış olsa da her iki ülkede de anayasa, uzun ve ayrıntılı tartışmalara konu oldu. Vatandaşlar, anayasa hakkında yeterince bilgiye sahipti. Buna rağmen her iki ülkede hayır sonucu çıkması, anayasa taraftarlarının vatandaşları AB'nin refah ve güvenlik sağlayacağına ikna etmesinin mümkün olmayacağını gösteriyor. Vatandaşlar, anayasaya "hayır" diyerek ulus devlete bağlılıklarını kanıtladılar.

16. Avrupa Hala Etkili mi?

Bu sorunun cevabı evet ama Avrupa'nın dünya üzerindeki etkisi artık daha zayıf. Anayasasının hayat bulamamış olmasına rağmen dünyanın en büyük ekonomik bloğu olması nedeniyle AB'nin özellikle uluslar arası ekonomik ilişkiler açısından önemi varlığını sürdürecektir.

Ancak ekonomi dışındaki konularda Avrupa'nın ağırlığı nispeten düşüktür. 1990'lardan itibaren bu durumu değiştirmeye yönelik girişimlerde bulunulmuş olsa da sonuç çok da başarılı olmadı. Anayasaya yönelik itirazlardan biri de dış ilişkilerde kurumsal kapasiteyi güçlendirmek yönündeki çabalara karşı yapılmıştı. Anayasasının reddedilmesi, bir yandan bu konuda yapılması planlanan değişikliklerin tasarlandığı şekilde ve zamanda yapılamaması, bir yandan da AB'nin uluslararası alanda prestij kaybetmesi sonuçlarını doğurdu.

Anayasasının reddi, AB'nin dış ilişkilerine yönelik başka soru işaretlerini de gündeme getirdi. Bunların en önemlisi AB'nin şu anki sınırlarını doğuya taşıyacak olan gelecekteki genişlemeler konusundaki soru işaretleri oldu. Bu konudaki soru işaretlerinin nedeni, referandumlarda genişlemenin gündeme yerleştirilmesi idi. Üyelik perspektifi, AB'nin aday ülkeler üzerindeki en etkili dış politika aracıdır. Şimdi aday ülkeler açısından üyelik ihtimalinin zayıflaması, Birliğin bu ülkeler üzerindeki etkinliğine zarar verecektir.

17. ABD-Avrupa İlişkilerinin Sonucu Ne Olacak?

Amerika, Birliğin 1950'lerdeki kuruluş aşamasından beri Avrupa bütünleşmesinin derinleşmesini desteklemiştir. Amerika'nın Avrupa Birliği'ne bu desteği vermesinin nedeni, kendisiyle aynı değerleri taşıyan bölgeyi, stratejik bir rakip değil dünyada liberal değerleri koruma ve geliştirme konusunda üstlendiği yükü paylaşabileceği değerli bir ortak olarak görmesi idi. Ancak Irak savaşı konusundaki görüş ayrılıkları, ABD'nin bu desteğinin azalmasına yol açarken Avrupa'da da Amerika karşıtı seslerin yükselmesine neden olmuştu. Irak savaşı sonrası ilişkilerin tekrar normal haline dönmesi ile birlikte ABD, Avrupa Birliği'nin genişlemesine yönelik desteğini tekrar dile getirmeye başladı.

Ancak anayasanın reddedilmiş olmasının transatlantik ilişkilerde yaşanacak bazı gerginlikleri de önlediği düşünülüyor. Şöyle ki, Fransa ve İngiltere, Birliğin ABD ile ilişkileri konusunda iki ayrı uçta yer alıyorlar. İngiltere, Amerika ile yakın ilişkilerin sürdürülmesini desteklerken Fransa ABD ile ilişkilere zarar vermek pahasına da olsa bu ülkenin uluslararası ilişkilerdeki etkisinin zaman zaman irdelenmesi gerektiğine inanıyor. Şimdi Chirac'a rağmen Fransız halkının anayasayı reddetmesi, bu ülkenin AB içindeki etkisine zarar verdi. Oysa 2006 yılında anayasayı oylayacak olan İngiltere'den de muhtemelen Fransa ile aynı sonuç çıkacaktı ve bu, Fransa'nın birlik içindeki liderlik konumunu güçlendirecek ve dolaylı olarak Amerika ile ilişkilere gölge düşürecekti.

18. Avrupa'nın Yeni Lideri Kim Olacak?

Fransa ve Hollanda referandum sonuçları göstermiştir ki Avrupa'da geçtiğimiz birkaç yıl boyunca fazlasıyla liderlik rolü üstlenilmişti. Oysa ne hükümetler ne de vatandaşlar, kendilerine ne yapmaları gerektiğinin başka ülkeler tarafından dikte edilmesinden memnun değiller. Yine de önümüzdeki yıllar, Avrupa'da yeni liderleri ortaya çıkaracaktır.

Şu anki liderlere gelince; ilk olarak bu yılın Eylül ayında Almanya Başbakanı Gerhard Schröder, yerini merkez sağ Hıristiyan Demokratların lideri Angela Merkel'e bırakacak. Hıristiyan Demokratlar, sosyal refah sistemine sıkı sıkıya bağlı olmakla birlikte reform ihtiyacının da bilincindedir. Benzer şekilde Polonya'da da bu yıl yapılacak seçimlerde merkez sağ partilerin iktidara gelmesi bekleniyor.

İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi'nin de 2006 yılında yapılacak seçimlerde yerini merkez sol koalisyonun lideri Romano Prodi'ye bırakması bekleniyor. Eski Avrupa Komisyonu Başkanı olan Prodi'nin sol partiler arasındaki anlaşmazlıklarla meşgul olacak olması, İtalya'nın AB genelinde etkin konuma gelmesine engel olacaktır.

İngiltere'ye baktığımızda, Başbakan Tony Blair, önümüzdeki beş yılın sonunda büyük ihtimalle görevden ayrılacak ve yerine AB ile fazla ilgisi olmayan şu anki Maliye Bakanı Gordon Brown geçecektir. Avrupa'nın liderlerine ilişkin en merak edilen konu Fransa Devlet Başkanı Jacques Chirac'ın yerini kimin alacağıdır. Her ne kadar Chirac, yerine geçmesi için yeni Başbakanlığa atadığı Dominique de Villepin'i tercih etse de iktidardaki UMP'nin lideri Nicholas Sarkozy'nin Chirac'ın yerini alması ihtimali çok daha yüksek.

Fransız halkının Birlik anayasasını reddetmesinin ardından ülkede yaşanan siyasi gerilimler, önümüzdeki iki yıl boyunca Avrupalı liderleri Fransa ile işbirliğinden uzak tutacaktır. İktidara gelmesi durumunda Fransa ile ilişkilerde ihtiyatlı davranması beklenen

Alman Hıristiyan Demokratların lideri Angela Merkel, Sarkozy'nin liderliğindeki bir Fransız hükümeti ile yakın ilişkilerden yana olacaktır. İki lider, Türkiye'nin AB üyeliği hakkında aynı yaklaşıma sahiptir. Her iki lider de Türkiye'yi AB içinde görmek istemiyor.

19. Anayasanın Reddi, AB'nin Meşruiyet Açığı Üzerinde Nasıl Bir Etki Yapacak?

1990'ların başından itibaren AB genelinde yapılan kamuoyu yoklamaları, vatandaşların üyelikten memnuniyetsizlik duyduğunu ve seçmenlerin uzak, güvenilmez, masraflı ve müdahaleci olarak görülen AB ile bir bağlantılarının olmadığı yönünde genel bir inanış olduğunu gösteriyor. Anayasanın hazırlanmasındaki nedenlerden biri de burada ortaya çıkıyor ve Birliğe meşruiyet kazandırılması amaçlanıyordu. Anayasanın oylamaya sunulan üç ülkeden ikisinde reddedilmesi, (İspanyol halkı, geçtiğimiz şubat ayında Anayasayı kabul etmişti) bu amacın başarısızlığa uğradığını gösteriyor.

Ancak Anayasanın reddinin, AB'nin meşruiyetine olumlu katkıda bulunması mümkündür. Şöyle ki; anayasa metninde yer alan bütünleşmeye yönelik önlemlerin farklı şekillerde uygulanmasına yönelik bir girişimde bulunulmaması durumunda, iki kurucu ülkede anayasanın reddi, bütünleşmenin ilerleyişini belirleyen vatandaşlar olduğunu teyit etmektedir. Anayasanın reddi ayrıca bütünleşme taraftarlarının bu yöndeki çabalarını hızlandırmalarını da sağlayacaktır.

20. AB'nin Yeni Rotası Ne Olacak?

AB şu anda bir yol ayrımında. AB'nin bundan sonraki rotasının federalistler ve ulus-devletçiler arasındaki çekişmenin sonuçları, ekonomik performans ve Birlik kurumlarının işleyişinin meşruiyeti ve etkinliği gibi birbiriyle bağlantılı üç konuya bağlı olduğu düşünülmekle birlikte bunların dışında beş ayrı senaryodan bahsedilebilir:

✓ Var olan durumun devamı-yüzde 40 ihtimal.

Ekonomik performans veya sosyal hedeflerle ilgili politikalar, ulusal düzeyde belirlenmeye devam edecek. Yeri ve zamanına göre AB anayasasının bazı maddeleri genişlemiş Birliğin kurumlarının daha iyi işleyişini sağlamak için kullanılabilir.

Gerek Türkiye ile gerekse tüm Batı Balkan ülkeleri ile genişleme müzakerelerinde ilerleme kaydedilirken zaman zaman krizler de yaşanacaktır. **2020'ye kadar Türkiye ve muhtemelen bazı batı Balkan ülkeleri (Hırvatistan hariç) hala Birlik dışında olacaktır.**

Mali ve siyasi entegrasyonun şu anki aşamasında euro alanının istikrarına ilişkin soru işaretlerinin varlığı, diğer senaryoların gerçekleşmesi olasılığını yükseltiyor.

✓ Güçsüz Avrupa-yüzde 20 ihtimal.

Tek pazarın işleyişi ile doğrudan bağlantılı olanlar dışındaki yetkilerin birçoğu tekrar ulusal düzeye kayacak. Ortak tarım politikası ciddi bir reforma tabi tutulacak veya tamamen ortadan kalkacak. Bütçe kesintileri, harcamaların ve bürokrasinin azaltılması gibi konular genel kabul görerek bu konularda AB'ye yönelik eleştiriler azalacak. Ulusal

düzeyde, korumacılık yavaş yavaş yerini büyüme yanlısı politikalara bırakacak. Bu senaryoda ekonomik performans, The Economist tahminlerinin üzerine çıkacaktır.

Kurumsal olarak üye ülkelerin Dünya Ticaret Örgütünde ticaretin liberalleşmesi amacı çerçevesinde işbirliğine yönelmesi ile dış ilişkiler ve çevre konularında koordinasyon eksikliği yaşanacak. [2020'ye kadar Türkiye, Batı Balkanlar ve Ukrayna Birliğe dahil olacak, Rusya, Moldova ve Belarus ile görüşmeler başlayacaktır.](#) Bu senaryonun taşıdığı en önemli risk, euro alanının varlığının risk altında olmasıdır. Euro alanı dağılırsa döviz kuru riskinin olmayışı piyasa entegrasyonu ve büyümeye katkı sağlarken aynı zamanda dağılma süreci, belirsizliğe ve güvensizliğe neden olacaktır.

✓ [Parçalanmış Avrupa-yüzde 15 ihtimal.](#)

Avrupa Birliğinin bugüne kadarki temel prensibi, ulusal pozisyonlar dikkate alınmak kaydıyla genel olarak Avrupa menfaatlerini korumaktı. Ancak ulusal menfaatlerin öne çıkarılması, anayasanın en azından bazı maddelerinin ve 2007-2013 bütçesinin hayata geçirilmesi yönündeki çabalara ağır bir darbe vuracak ve ekonomik performans daha da kötüye gidecek.

Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ne katılımı ve genişleme duraksamaya uğrayacak. Bütçeye en büyük katkıyı yapan ülkeler, ödemeleri durdurarak bölgesel ve diğer politikaları kısıacak. Euro alanında mali disiplin zarar görecektir. AB'nin tamamen parçalanması şu an için mümkün görünmese de uzun vadede imkansız değil. Ancak Birliğin devamı, Avrupa'da birçok kesimin menfaatine olduğu için hükümetler birliğin dağılmaması için çaba sarfedeceklerdir.

✓ [Çekirdek Avrupa'ya Dönüş-yüzde 15 ihtimal.](#)

Sosyal Avrupa taraftarı bir grup devlet, halen var olan anlaşma hükümlerini kullanarak daha gevşek bir entegrasyonla ama daha sıkı bağlarla bir çekirdek grup olarak birarada kalacak. Çekirdek grup, şirketlerin farklı ülkelerde faaliyet göstermelerini sınırlayan ve yeni bir asgari ücret belirleyen korumacı politikalar uygulayacaklar. Mali harmonizasyon için görülen yoğun baskılar nedeniyle kurumlar vergilerinde uyumlaştırmaya gidilecek.

Genişleme devam edecek. [2020 yılına kadar Türkiye, Ukrayna, tüm batı Balkanlar ve Avrupa Serbest Ticaret Alanı'nın \(EFTA\) kalan tüm üyeleri, dış çeperi oluşturacak şekilde Birliğe dahil olacaklar.](#) Ancak herhangi bir ekonomik iyileşme sağlaması beklenmeyen bu oluşumun gerçekleşse bile uzun ömürlü olması sözkonusu değil.

✓ [Avrupa'nın Tekrar Canlanması-yüzde 10 ihtimal.](#)

Bir süre devam edecek olan belirsizlik ve kararsızlığın ardından AB, entegrasyonu derinleştirmenin yollarını bulacak. Daha az kurumsal değişiklik ve daha etkili politikalar çerçevesinde sosyal korumada asgari standartlar, vergi kaçakçılığına karşı güçlendirilmiş işbirliği ve kurumlar vergisinde bir alt sınır üzerinde anlaşmaya varılacak. İç Pazar, tüm hizmetler sektörünün de dahil olacağı şekilde derinleşecek. Ortak Tarım Politikası, çiftçiliği desteklemeye devam ederken bütçeden aldığı pay aşamalı olarak azalacak. Bunun sonucunda da AB, ekonomik büyümeyi desteklemek için eğitim ve araştırmaya daha fazla para harcayabilecek.

Genişleme devam edecek. [Batı Balkan lkeleri 2010-2020 döneminde ye olurken Türkiye ve Ukrayna ilerleme kaydedecek.](#) İç pazarın derinleşmesi ve performans artırıcı politikaların ekonomide beklenenin üzerinde ilerleme sağlaması ile birlikte İstikrar ve Büyüme Paktı tekrar canlanacak. Ancak bu senaryonun gerçekleşmesi ye ülkelerin ortak menfaatler için daha fazla fedakarlıkta bulunmasına bağlı olacak.